

BE-001

การศึกษาความต้องการสารสนเทศทางการบัญชีของผู้ประกอบการค้าชายแดน จังหวัดเชียงราย A Study on the Accounting Information Needs for Border Traders in Chiang Rai

อรรถพงศ์ พีระเชื้อ^{1*} และ กาญจนีย์ ช่างปัน²

Attapong Peeracheir¹ and Kanjaneer Changpan²

¹คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ²ที่ทำการปกครองอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

¹Faculty of Business Administration, Chiangmai University ²Chiang Saen District Administration office

*Corresponding author's e-mail: attapong.p@cmu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการสารสนเทศทางการบัญชีของผู้ประกอบการค้าชายแดนในจังหวัดเชียงราย ซึ่งมีความสำคัญเชิงกลยุทธ์ต่อเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคและประเทศ อันเป็นจุดผ่านแดนหลักในการค้ากับประเทศพม่า ลาว และจีนตอนใต้ โดยใช้กรอบแนวคิดตามระบบสารสนเทศทางการบัญชีของ Romney และ Steinbart (2015) ที่ปรับให้เหมาะสมกับบริบทของผู้ประกอบการค้าชายแดน จึงครอบคลุม 4 วงจร ได้แก่ วงจรรายรับ วงจรรายจ่าย วงจรการบริหารทรัพยากรมนุษย์ และวงจรบัญชีแยกประเภททั่วไปและการรายงาน กลุ่มตัวอย่างคือผู้ประกอบการค้าชายแดนที่ตอบแบบสอบถามสมบูรณ์จำนวน 36 ราย ใช้แบบสอบถามมาตราวัดลิเคิร์ต 5 ระดับ วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่าผู้ประกอบการมีความต้องการสารสนเทศทางการบัญชีในระดับมากที่สุด ครอบคลุมทั้งด้านการวางแผน การตัดสินใจ การจัดการองค์กร การควบคุมและการประเมินผล โดยเฉพาะสารสนเทศในภาพรวมเกี่ยวกับต้นทุนขาย รายได้จากการขาย ค่าใช้จ่ายในการขายและบริหาร ค่าใช้จ่ายในการขนส่ง กำไรสุทธิ และค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้า/ส่งออกสินค้า ในวงจรรายรับ ผู้ประกอบการให้ความสำคัญกับการแจ้งหนี้และการเรียกเก็บเงิน การเก็บเงินและการออกใบเสร็จรับเงิน และการส่งมอบสินค้า ส่วนในวงจรรายจ่ายให้ความสำคัญกับข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าคงคลัง และเงื่อนไขการจัดซื้อ ขณะที่วงจรการบริหารทรัพยากรมนุษย์เน้นที่ข้อมูลการสรรหา การประเมินผล และค่าตอบแทน และในวงจรรายรับแยกประเภททั่วไปและการรายงาน พบว่าการจัดทำรายงานผู้บริหารและงบการเงินเป็นความต้องการสูงสุด ผลการวิจัยสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบสารสนเทศทางการบัญชีให้เหมาะสมกับรูปแบบการค้าชายแดน และใช้ประโยชน์ในเชิงนโยบายต่อการสนับสนุนผู้ประกอบการในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ

คำสำคัญ: ระบบสารสนเทศทางการบัญชี, การค้าชายแดน, จังหวัดเชียงราย

ABSTRACT

This research aimed to examine the accounting information needs of cross-border trade entrepreneurs in Chiang Rai Province, a region of strategic economic importance at both regional and national levels, serving as a key trading hub with Myanmar, Laos, and southern China. Utilizing the theoretical framework based on the accounting information systems of Romney and Steinbart (2015), adapted to the context of border trade entrepreneurs, this study encompasses four cycles: revenue cycle, expenditure cycle, human resource management cycle, and general ledger and reporting cycle. Data were collected from 36 cross-border entrepreneurs through structured questionnaires using a 5-point Likert scale and analyzed using descriptive statistics. The research findings reveal that entrepreneurs have a significant demand for accounting information across various aspects, including planning, decision-making, organizational management, control, and evaluation. Specifically, there is a strong need for comprehensive information concerning cost of goods sold, sales revenue, selling and administrative expenses, transportation costs, net profit, and expenses related to imports/exports. In the revenue cycle, entrepreneurs emphasize the importance of invoice notification and collection, cash collection and receipt issuance, and product delivery. Meanwhile, within the expenditure cycle, inventory information and purchasing terms are prioritized. The human resource management cycle highlights the importance of data related to recruitment, performance evaluation, and compensation disbursement. In the general ledger and reporting cycle, the preparation of managerial reports and financial statements are identified as the highest priority. These results provide a foundation for the development of accounting information systems tailored to the unique characteristics of cross-border trade and offer valuable implications for local and national policy support of business sector.

Keywords: Accounting Information System, Cross-Border Trade, Chiang Rai Province

บทนำ

การค้าชายแดนเป็นกลไกสำคัญในการสร้างงานและพัฒนาภูมิภาค โดยเฉพาะในภาคเหนือของประเทศไทยที่มีพรมแดนติดกับประเทศพม่า ประเทศลาว และสามารถเชื่อมโยงกับประเทศจีนตอนใต้ ผ่านด่านชายแดนที่สำคัญในจังหวัดเชียงราย เช่น ด่านแม่สาย เชียงแสน และเชียงของ ซึ่งแม้ว่าจะมีปัญหาอุปสรรคด้าน

ภูมิรัฐศาสตร์และโครงสร้างพื้นฐาน แต่ยังคงมีมูลค่าการค้าเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง และยังคงเกิดดุลการค้าอย่างชัดเจน (กุศล จันทรแสงศรี และณัฏฐภัทร์ ศุภเศรษฐศิริ, 2567) ลักษณะของการค้าชายแดนไม่เพียงเป็นช่องทางแลกเปลี่ยนสินค้า แต่ยังเป็นกลไกกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับท้องถิ่น และสนับสนุนการพัฒนาทางเศรษฐกิจของภูมิภาค (Sukloet, Wannaree & Tonsakunthaweeteam, 2022) ทั้งนี้ แผนพัฒนาจังหวัดยังเน้นส่งเสริมให้เป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจและโลจิสติกส์ เพื่อรองรับการขยายตัวของการค้าระหว่างประเทศในอนาคตอีกด้วย

เมื่อมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมอย่างต่อเนื่อง ความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยี การสื่อสาร และความสะดวกสบายของการขนส่ง ผู้ประกอบการค้าชายแดนจึงต้องเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป (เกริกฤทธิ์ ฉายศิริกุล , 2566) และสอดคล้องกับการพัฒนาจังหวัด โดยจะต้องมีข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการบริหารจัดการธุรกิจที่ทันสมัย ถูกต้อง และสามารถนำไปใช้วางแผน ควบคุม และตัดสินใจในธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Richardson, Chang & Smith, 2021) โดยส่วนที่สำคัญคือข้อมูลที่ได้จากการบัญชีของกิจการ

ข้อมูลทางการบัญชีมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อธุรกิจ เนื่องจากเป็นเครื่องมือหลักที่ช่วยสะท้อนภาพรวมทางการเงินของกิจการ ไม่ว่าจะเป็นรายได้ ค่าใช้จ่าย กำไร หรือสถานะของสินทรัพย์และหนี้สิน ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ช่วยให้ผู้บริหารสามารถวางแผน ควบคุม ตัดสินใจ และประเมินผลการดำเนินงานได้อย่างแม่นยำ (Hall, 2019) นอกจากนี้ ข้อมูลทางการบัญชียังเป็นหลักฐานทางกฎหมาย ช่วยสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่กิจการในสายตาของนักลงทุน เจ้าหนี้ และหน่วยงานภาครัฐ (Resutek & Richardson, 2024) อีกทั้งยังเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์และคาดการณ์แนวโน้มทางธุรกิจในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Vermaat, Sebok, Freund, Campbell, Frydenberg, 2018) ข้อมูลทางการบัญชี (Accounting data) เมื่อถูกนำมาประมวลผลเพื่อให้ได้รายงานต่างๆ เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจ ข้อมูลที่ผ่านการประมวลแล้วหรือรายงานผลที่ได้มาจะถูกเรียกว่า สารสนเทศทางการบัญชี (Accounting Information) (Smith, 2024) ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้การดำเนินธุรกิจเป็นไปอย่างมั่นคง

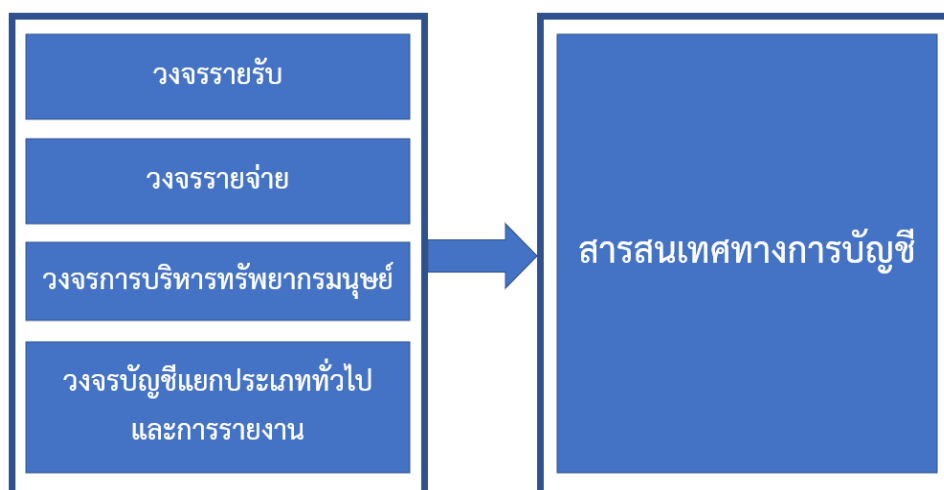
อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการจำนวนหนึ่งยังคงขาดความรู้หรือไม่สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากสารสนเทศทางการบัญชีได้อย่างเต็มที่ (Richardson, Terrell, & Teeter, 2021) ประกอบกับการทบทวนวรรณกรรม ยังไม่พบการศึกษาวิจัยถึงความต้องการสารสนเทศทางการบัญชีของกลุ่มผู้ประกอบการค้าชายแดน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตพื้นที่ชายแดนของจังหวัดเชียงราย ที่มีลักษณะพิเศษของวิถีการค้าที่แตกต่างจากพื้นที่อื่นๆ ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความต้องการของผู้ประกอบการค้าชายแดนในจังหวัดเชียงรายที่มีต่อระบบสารสนเทศทางการบัญชี โดยคณะผู้วิจัยคาดหวังให้ผลการศึกษานี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางพัฒนาเครื่องมือสนับสนุนและการให้บริการด้านบัญชีที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ประกอบการได้จริง รวมถึงสามารถสะท้อนให้ภาครัฐ ทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการวางนโยบาย จัดเตรียมแผนงานสนับสนุนรูปแบบการค้าชายแดนในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาความต้องการของผู้ประกอบการค้าขายแดนในจังหวัดเชียงรายที่มีต่อความต้องการใช้สารสนเทศทางการบัญชีในด้านต่าง ๆ

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดของการวิจัยนี้ได้อิงตามทฤษฎีของ Romney & Steinbart (2015) ที่ได้พัฒนาจากรากฐานแนวคิดดั้งเดิมของ Romney, Steinbart & Cushing (1997) ซึ่งแบ่งระบบสารสนเทศทางการบัญชีออกเป็น 6 วงจร ได้แก่ วงจรการเงิน (Financing Cycle) วงจรรายรับ (Revenue Cycle) วงจรรายจ่าย (Expenditure Cycle) วงจรการผลิต (Production Cycle) วงจรการบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Management Cycle) และวงจรบัญชีแยกประเภททั่วไปและการรายงาน (General Ledger and Reporting Cycle) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อรวบรวม บันทึก ประมวลผล และรายงานผลข้อมูลทางบัญชีที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจเพื่อให้เกิดสารสนเทศที่มีประโยชน์ต่อการวางแผน ควบคุม และตัดสินใจ อย่างไรก็ตาม ลักษณะของการค้าขายแดนในจังหวัดเชียงราย เป็นลักษณะซื้อมาขายไป ไม่มีการผลิตสินค้าเอง ผู้ประกอบการแต่ละรายต่างก็มีการดำเนินงานมาเป็นช่วงระยะเวลาหนึ่งแล้ว ดังนั้น ในการวิจัยนี้ จึงได้ตัดวงจรการเงิน (ซึ่งใช้ในช่วงการระดมทุนดำเนินงานในช่วงแรกตั้งกิจการ) และตัดวงจรการผลิต (เนื่องจากไม่มีการผลิต) ออกไป ทำให้กรอบแนวคิดการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย 4 วงจร ได้แก่ วงจรรายรับ วงจรรายจ่าย วงจรการบริหารทรัพยากรมนุษย์ และวงจรบัญชีแยกประเภททั่วไปและการรายงาน

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นการศึกษาถึงความต้องการสารสนเทศทางการบัญชีของผู้ประกอบการค้าขายแดน จังหวัดเชียงราย โดยมีองค์ประกอบของวิธีดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้ประกอบการค้าขายแดนอำเภอแม่สาย อำเภอเชียงแสน และอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ที่ขึ้นทะเบียนกับศูนย์ส่งเสริมการค้าขายแดนกับประเทศเพื่อนบ้านจังหวัดเชียงราย ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 65 ราย ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปทุกราย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยใช้ชุดแบบแบบสอบถามแบบกระดาษ (Paper Questionnaire) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยคณะผู้วิจัยทำการแนบซองจดหมายที่จำหน่ายถึงคณะผู้วิจัย พร้อมทั้งติดแสตมป์ ไปให้ผู้ตอบแบบสอบถามในซองจดหมายที่ส่งไปเพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกในการส่งกลับคืนอีกด้วย โดยในแบบสอบถามคำถาม จะมีคำถามทั่วไปเกี่ยวกับตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ข้อมูลเกี่ยวกับธุรกิจ ความต้องการสารสนเทศทางการบัญชี และปัญหาและข้อเสนอแนะ โดยคณะผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามขึ้นมาจากตำราและจากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบประเมินตามมาตรวัดของลิเคิร์ต (Likert scale) 5 ระดับ โดย 1 หมายถึงต้องการน้อยมาก และ 5 หมายถึงต้องการมากที่สุด (Best & Kahn, 1993)

ความเที่ยงตรงของเครื่องมือ (Content Validity) คณะผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปตรวจสอบกับ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านการบัญชี เพื่อนำมาตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้อง (The Index of Item-Objective Congruence: IOC.) จำนวน 3 ท่าน จากนั้นคณะผู้วิจัยได้นำมาปรับแก้ตามข้อเสนอแนะ โดยค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามที่สามารถนำแบบสอบถามข้อนั้นไปใช้ได้จะต้องมากกว่า 0.5 เป็นต้นไป (Yusoff, 2019) เมื่อทำการคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามที่ได้อยู่ระหว่าง 0.6-1 จึงสามารถนำแบบสอบถามไปใช้ในการเก็บข้อมูลได้

ความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) คณะผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ได้ไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้ประกอบการค้าในพื้นที่อื่น ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ชายแดนจังหวัดเชียงราย จำนวน 30 คน โดยการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นจากค่า Cronbach's Alpha โดยค่า Cronbach's Alpha ของแบบสอบถามจะต้องมากกว่า 0.7 จึงจะสามารถนำไปใช้ได้ (Nunnally, 1988) โดยค่าความเชื่อมั่นของรูปแบบวงจรรายรับ วงจรรายจ่าย วงจรการบริหารทรัพยากรมนุษย์ และวงจรบัญชีแยกประเภททั่วไปและการรายงาน เท่ากับ 0.87, 0.81, 0.90 และ 0.95 ตามลำดับ

วิธีรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ ไปยังผู้ประกอบการค้าขายแดน จังหวัดเชียงราย ในระหว่างที่ทำการเก็บข้อมูลจะมีทีมผู้ช่วยนักวิจัยทำการติดตามความคืบหน้าของการตอบกลับแบบสอบถามจากกิจการที่คณะผู้วิจัยได้ทำการจัดส่งแบบสอบถามไปเก็บข้อมูล

อีกด้วย ภายหลังจากการส่งแบบสอบถาม และติดตามการตอบกลับโดยเว้นช่วงระยะเวลา 2 รอบ พบว่ามีผู้ตอบแบบสอบถามที่สมบูรณ์จำนวนทั้งหมด 36 ราย

ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เก็บรวบรวมข้อมูลและศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ ตำรา วารสาร บทความด้านวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตจากแหล่งที่มีความน่าเชื่อถือ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา ประกอบไปด้วย ค่าความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย และคะแนนที่ได้นำมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและดำเนินการแปลความหมายค่าเฉลี่ยความต้องการเป็น 5 ระดับ ตามแนวทางของ Best (1977) และลำปาง แสนจันทร์ (2560) โดยค่าเฉลี่ย 4.50-5.00 หมายถึงมีความต้องการระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 3.49-4.49 หมายถึง มีความต้องการระดับมาก ค่าเฉลี่ย 2.50-3.49 หมายถึง มีความต้องการระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 1.50-2.49 หมายถึง มีความต้องการระดับน้อย และค่าเฉลี่ย 1.00-1.49 หมายถึง มีความต้องการระดับน้อยที่สุด

สรุปผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 58.33 เพศหญิง จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 41.67 ส่วนใหญ่มีอายุมากกว่า 40 ปี จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 72.22 รองลงมา มีอายุระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 19.44 ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรี จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 86.11 และสำเร็จการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 13.89 ส่วนใหญ่ทำงานในตำแหน่งผู้จัดการ จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 88.89 รองลงคือกรรมการผู้จัดการ/หุ้นส่วนผู้จัดการ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 8.33 และผู้บริหารงานด้านการเงินและการบัญชี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 2.78 ตามลำดับ ส่วนใหญ่ทำงานในกิจการระหว่าง 11-15 ปี จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 41.66 รองลงมา ระหว่าง 6-10 ปี จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 27.78 มากกว่า 15 ปีขึ้นไป จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 16.67 และระหว่าง 0-5 ปี จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 13.89 ตามลำดับ

ผู้ตอบแบบสอบถามมีการรับรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับระบบสารสนเทศทางบัญชีจำนวน 20 คน เฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 73.89 โดยรับรู้วาระบบสารสนเทศทางการบัญชีว่า คือระบบการทำงานหนึ่งที่นำนโยบาย ทรัพยากรมนุษย์และเทคโนโลยีสารสนเทศมาประกอบกันโดยเน้นการใช้ประโยชน์ทางการบัญชีที่เกิดขึ้นจากการดำเนินธุรกิจมากที่สุดจำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 97.22 รองลงมาคือระบบสารสนเทศทางการบัญชีเป็นรูปแบบที่เก็บบันทึกรายงานที่เกิดขึ้นของธุรกิจจำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 83.33 นักบัญชีสามารถกำหนดสารสนเทศทางบัญชีให้สัมพันธ์กับการดำเนินงานของกิจการจำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 75.00 ระบบสารสนเทศทางบัญชีสามารถประมวลผลข้อมูลให้ได้สารสนเทศที่มีประโยชน์ต่อการวางแผน การสั่งการ และการควบคุมจำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 58.33 และการรับรู้ระบบสารสนเทศทางบัญชีที่เกี่ยวข้องกับ

การควบคุมสินทรัพย์ของธุรกิจเพื่อให้มั่นใจว่า ข้อมูลที่ได้มานั้นถูกต้องและเชื่อถือได้จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 55.56 ตามลำดับ

ข้อมูลเกี่ยวกับธุรกิจของผู้ตอบแบบสอบถาม

ธุรกิจของกิจการผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นนิติบุคคลประเภทห้างหุ้นส่วนจำกัด จำนวน 25 ราย คิดเป็นร้อยละ 69.44 และเป็นนิติบุคคลประเภทบริษัทจำกัด จำนวน 11 ราย คิดเป็นร้อยละ 30.56 ส่วนใหญ่ เป็นธุรกิจค้าส่ง จำนวน 28 ราย คิดเป็นร้อยละ 77.77 และธุรกิจค้าปลีก จำนวน 8 ราย คิดเป็นร้อยละ 22.23 สินค้าที่จำหน่ายส่วนใหญ่เป็นสินค้าอุปโภคบริโภค จำนวน 22 ราย คิดเป็นร้อยละ 61.11 และรองลงมาเป็นสินค้าอุตสาหกรรม จำนวน 8 ราย คิดเป็นร้อยละ 22.22 และสินค้าเกษตร จำนวน 6 ราย คิดเป็นร้อยละ 16.67 ตามลำดับ ส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อปี จำนวน 1-10,000,000 บาท จำนวน 16 ราย คิดเป็นร้อยละ 44.44 รองลงมา มีรายได้มากกว่า 30,000,000 บาท จำนวน 12 ราย คิดเป็นร้อยละ 33.34 และมีรายได้จำนวน 10,000,000 – 20,000,000 บาท จำนวน 4 ราย คิดเป็นร้อยละ 11.11 และมีรายได้จำนวน 21,000,000 – 30,000,000 บาท จำนวน 4 ราย คิดเป็นร้อยละ 11.11 ตามลำดับ

ความต้องการสารสนเทศทางการบัญชี

ผู้ประกอบการค้าขายแดนใช้สารสนเทศทางการบัญชีในด้านต่างๆ ค่าเฉลี่ยร้อยละ 4.67 อยู่ในระดับมากที่สุด โดยใช้สารสนเทศทางบัญชีในการวางแผนมากที่สุด จำนวน 25 ราย คิดเป็นร้อยละ 69.44 รองลงมา คือการตัดสินใจ จำนวน 21 ราย คิดเป็นร้อยละ 58.33 การจัดการองค์กร จำนวน 19 ราย คิดเป็นร้อยละ 52.78 การควบคุมและการประเมินผล จำนวน 14 ราย คิดเป็นร้อยละ 38.89 และการสั่งการและการจูงใจน้อยที่สุด จำนวน 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 13.89 ตามลำดับ

ผู้ประกอบการค้าขายแดนให้ความสำคัญกับสารสนเทศทางการบัญชีต่อรายการที่ปรากฏในงบการเงิน มากที่สุด คือต้นทุนขายอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 รองลงมาคือ รายได้จากการขาย และค่าใช้จ่ายในการขายและบริหารอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.22 ค่าใช้จ่ายในการขนส่ง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.14 กำไรสุทธิอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11 ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้า/ส่งออกสินค้าอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 เจ้าหน้าที่การค้าอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75 ลูกหนี้การค้า อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.72 จำนวนภาษีมูลค่าเพิ่มที่ได้รับคืนอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.64 และกำไร(ขาดทุน)จากอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.44 ตามลำดับ

ความต้องการสารสนเทศทางการบัญชี: วงจรรายรับ

ในวงจรรายรับ ผู้ประกอบการค้าขายแดนต้องการสารสนเทศทางการบัญชีวงจรรายรับโดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.99 โดยรายการที่ผู้ประกอบการค้าขายแดนต้องการสารสนเทศมากที่สุด คือ การแจ้งหนี้และการเรียกเก็บเงินอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25 รองลงมาคือ การเก็บเงินและ

ออกใบเสร็จรับเงินให้ลูกค้าอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.22 การส่งมอบสินค้าให้ลูกค้า พร้อมกับเอกสารแสดงการรับมอบอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11 การตรวจสอบสินค้าพร้อมที่ขาย และวงเงินสินเชื่อและยอดค้างชำระของผู้ซื้ออยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 การรับคำสั่งซื้อสินค้าทั้งรายการและปริมาณ และการเตรียมสินค้าและบรรจุหีบห่อพร้อมจัดส่ง และเอกสารประกอบอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97 การจัดส่งสินค้า ซึ่งประกอบด้วยการวิเคราะห์ทางเลือกในการขนส่ง และคำนวณค่าใช้จ่ายของการขนส่งที่เหมาะสมการจัดส่งสินค้า และการดำเนินการทางพิธีศุลกากรอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 และการตอบรับ การสั่งซื้อ ซึ่งประกอบด้วยการกำหนดราคาขายจากราคาทุนและกำไรที่ต้องการ เงื่อนไขการให้ส่วนลด และการชำระค่าสินค้าอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.86 ตามลำดับ

ความต้องการสารสนเทศทางการบัญชี: วงจรรายจ่าย

ในวงจรรายจ่าย ผู้ประกอบการค้าขายแดนต้องการสารสนเทศทางการบัญชีวงจรรายจ่ายโดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.95 โดยรายการที่ผู้ประกอบการค้าขายแดนต้องการสารสนเทศมากที่สุดคือ ข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าคงคลัง (จำนวนและมูลค่าสินค้าที่มีอยู่พร้อมขายและสินค้าระหว่างทางกำลังจะพร้อมขาย) อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11 รองลงมาคือ เงื่อนไขการจัดซื้อ (จำนวนสินค้าที่สั่งซื้อ ส่วนลด เงื่อนไขการชำระหนี้ ราคาที่ต้องจ่ายชำระ และค่าใช้จ่ายในการจัดซื้อสินค้า) อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 การรับสินค้าตามจำนวนที่สั่งซื้อและสภาพที่ต้องการ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.89 จำนวนสินค้าคงคลังขั้นต่ำที่ต้องดำเนินการจัดซื้อ และการสั่งซื้อเมื่อมีความต้องการสินค้า/ถึงจุดสั่งซื้ออยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.83 การคัดเลือกผู้ขายสินค้าที่เหมาะสมทั้งราคา เงื่อนไข ส่วนลด ความสามารถในการจัดส่งสินค้าภายในกำหนด และการจ่ายชำระค่าสินค้าอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.81 และการนำสินค้าเก็บรักษายังคลังสินค้า อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.78 ตามลำดับ

ความต้องการสารสนเทศทางการบัญชี: วงจรการบริหารทรัพยากรมนุษย์

ในวงจรการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ผู้ประกอบการค้าขายแดนต้องการสารสนเทศทางการบัญชีเพื่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์โดยรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.77 โดยรายการที่ผู้ประกอบการค้าขายแดนต้องการสารสนเทศมากที่สุดคือ ข้อมูลการสรรหา (การว่าจ้างพนักงานที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสม ข้อมูลสำหรับดำเนินการสรรหา ข้อมูลการสัมภาษณ์งาน และประวัติพนักงาน) อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11 รองลงมาคือ การประเมินผล (ผลของการปฏิบัติงาน) อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 ค่าตอบแทน (การเบิกจ่าย เวลาทำงาน อัตราการเบิกจ่าย และจำนวนเงินที่จ่าย) อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75 การมอบหมายงานอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.72 การฝึกอบรม และประวัติการฝึกอบรม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.67 และการออกจากงานอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.61 ตามลำดับ

ความต้องการสารสนเทศทางการบัญชี: วงจรบัญชีแยกประเภททั่วไปและการรายงาน

ในวงจรบัญชีแยกประเภททั่วไปและการรายงาน ผู้ประกอบการค้าขายแดนต้องการสารสนเทศทางการบัญชีแยกประเภททั่วไปและการรายงาน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.37 โดยรายการที่ผู้ประกอบการค้าขายแดนต้องการสารสนเทศมากที่สุดคือ การจัดทำรายงานสำหรับผู้บริหาร อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.65 รองลงมาคือการจัดทำงบการเงินอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75 การผ่านรายการไปยังบัญชีแยกประเภททั่วไป และการปรับปรุงบัญชี อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.30 และ 2.45 ตามลำดับ

ปัญหาและข้อเสนอแนะ

จากชุดแบบสอบถาม ผู้ประกอบการค้าขายแดนในจังหวัดเชียงราย มีข้อเสนอแนะโดยแบ่งเป็นกลุ่มของปัญหาและข้อเสนอแนะ สามารถสรุปได้ดังนี้

การพัฒนาระบบไอทีโดยภาครัฐ: ภาครัฐควรมีการพัฒนาระบบสารสนเทศทางการบัญชีให้เหมาะสมกับบริบทของธุรกิจขายแดน โดยเน้นความง่ายต่อการใช้งาน ความถูกต้อง และความทันเวลา และมุ่งเน้นเป็นการสนับสนุน ส่งเสริม มากกว่าการจับผิด

การพัฒนาองค์ความรู้ให้กับผู้ประกอบการ: ภาครัฐควรมีบทบาทในการสนับสนุนองค์ความรู้ด้านบัญชีและสารสนเทศ ผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการ การให้คำปรึกษา และการพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสมสำหรับบริบทในพื้นที่ โดยอิงจากปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้ประกอบการที่แท้จริง

ซอฟต์แวร์บัญชีที่เหมาะสมกับขนาดของกิจการ: ผู้ประกอบการรายย่อยที่อาจไม่มีความชำนาญในการใช้เทคโนโลยี มีความต้องการซอฟต์แวร์บัญชีที่เหมาะสมกับขนาดกิจการ แต่ไม่แน่ใจว่า ซอฟต์แวร์ใดที่เหมาะสม เนื่องจากการลงทุนด้านเทคโนโลยีมีจำนวนเงินที่ค่อนข้างสูง จึงเกิดความกังวลว่าหากลงทุนไปแล้วได้ผลตอบแทนที่ไม่คุ้มค่า

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาพบว่า ผู้ประกอบการค้าขายแดนในจังหวัดเชียงราย มีความต้องการระบบสารสนเทศทางการบัญชี (Accounting Information System หรือ AIS) ที่สามารถช่วยในการจัดการข้อมูลทางการเงิน การวิเคราะห์ต้นทุน และการวางแผนธุรกิจอย่างมีประสิทธิภาพ ความต้องการดังกล่าวสะท้อนถึงความจำเป็นในการมีเครื่องมือที่สามารถสนับสนุนการตัดสินใจและเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินธุรกิจในบริบทของการค้าขายแดนที่มีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Yajun (2024) ที่ค้นพบว่าบทบาทเชิงยุทธศาสตร์ของระบบสารสนเทศในองค์กรสมัยใหม่ ส่งผลให้ธุรกิจหลายแห่งใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อดำเนินการและจัดการการดำเนินงาน ตลอดจนสื่อสารกับผู้บริโภคและรักษาความได้เปรียบเหนือคู่แข่ง

การศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Abdinur & Karcioğlu (2023) ซึ่งพบว่า ความต้องการสารสนเทศทางการบัญชีของผู้บริหารระดับสูง (Top Management Support) ส่งผลต่อการนำระบบสารสนเทศทางการบัญชีมาใช้ในวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ของประเทศตุรกี อย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Puspita & Pramono (2019) ที่ศึกษาในกลุ่มธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ใน ประเทศอินโดนีเซีย ที่ชี้ให้เห็นว่าการใช้สารสนเทศทางการบัญชีมีความสำคัญต่อธุรกิจ และส่งผลต่อความต้องการในการพัฒนาและฝึกอบรมเกี่ยวกับการใช้สารสนเทศทางการบัญชีมาสนับสนุนการดำเนินงานของธุรกิจให้เกิดความยั่งยืน

แม้ว่าผู้ประกอบการค้าขายแดนจะมีความต้องการสารสนเทศทางการบัญชี แต่ยังคงเผชิญกับความท้าทายหลายประการ เช่น ความรู้และทักษะทางเทคโนโลยีที่จำกัด การขาดการสนับสนุนจากผู้บริหาร และต้นทุนในการนำระบบมาใช้ ปัจจัยเหล่านี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Tilahun (2019) ซึ่งระบุว่า การนำระบบ สารสนเทศทางการบัญชีมาใช้ในองค์กรต้องพิจารณาปัจจัยหลายด้าน เช่น ทรัพยากรมนุษย์ ความคาดหวังด้านประสิทธิภาพ และการสนับสนุนจากภาครัฐ

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ได้ทำการศึกษาเฉพาะกิจการที่ประกอบธุรกิจการค้าขายแดน เฉพาะการขายสินค้ากับประเทศเพื่อนบ้านในเขต อำเภอแม่สาย อำเภอเชียงแสน และอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย เท่านั้น ซึ่งยังไม่รวมถึงธุรกิจอื่น และพื้นที่ชายแดนอื่น สำหรับในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป อาจขยายขอบเขตประเภทธุรกิจออกไป เช่น ธุรกิจบริการ เพื่อจะได้ทราบความต้องการสารสนเทศทางการบัญชีครอบคลุมให้ตรงกับประเภทธุรกิจ และเนื่องจากประเทศไทย มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านหลายๆ ประเทศและต่างก็มีการค้าขายแดนมากมายหลายจุดการค้า ซึ่งแต่ละพื้นที่มีบริบททางการค้าที่แตกต่างกัน มีสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ที่แตกต่าง ดังนั้น จึงอาจมีความแตกต่างกันในระดับความต้องการของสารสนเทศทางการบัญชีของแต่ละท้องถิ่น ผลการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมในแต่ละจุดของการค้าขายแดนจะช่วยทำให้ได้รับข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรมการค้าต่างประเทศ. (2567. 20 มกราคม). รายงานสถานการณ์การค้าสำคัญในส่วนภูมิภาค สำนักงานการค้าต่างประเทศเขต 1 (เชียงใหม่). กรมการค้าต่างประเทศ. <https://www.dft.go.th/Portals/2/DNNArticleLightBoxContent/สถานการณ์การค้า%20ม.ค.67%201-9@25570827-1808408726.pdf>

- กุศล จันทร์แสงศรี และณัฐภัทร์ ศุภเศรษฐสิริ. (2567). พัฒนาการเศรษฐกิจขยายแดนภาคเหนือกับการเติบโตอย่างยั่งยืน. *Regional Letter*, 6(2567), 1-3.
- เกริกฤทธิ์ ฉายศิริกุล. (2566). การค้าขายแดนในมุมมองเศรษฐกิจวิถีใหม่. *วารสารการเงินการคลัง*. 35(113). 37-44.
- ลำปาง แสงจันทร์. (2560). *การควบคุมคุณภาพเชิงสถิติ*. ส.อินโฟเมชั่น เทคโนโลยี.
- Abdinur, M. A., & Karcioğlu, R. (2023). Factors affecting the adoption of accounting information system in small medium enterprises in Somalia. *International Journal of Academic Research in Accounting, Finance and Management Sciences*, 13(2), 124–133.
- Best, J. W. (1977). *Research in education* (3rd ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Best, J. W., & Kahn, J. V. (1993). *Research in education* (7th ed.). Allyn & Bacon.
- Hall, J. A. (2019). *Accounting information systems* (10th ed.). Cengage Learning Asia Pte Ltd.
- Nunnally, J. C. (1988). *Psychometric theory* (2nd ed.). McGraw-Hill.
- Puspita, M. E., & Pramono, J. (2019). Factors affecting the use of accounting information in small and medium enterprises (SMEs): A study on SMEs in Tingkir, Salatiga. *The Indonesian Accounting Review*, 9(2), 157–166.
- Resutek, R. & Richardson, V. (2024). *Financial Statement Analysis: A Data Analytics Approach*. McGraw-Hill.
- Richardson, V. J., Chang, C. J. & Smith, R. (2021). *Accounting information systems* (3th ed.). McGraw-Hill.
- Richardson, V. J., Terrell, K. L. & Teeter, R. A. (2021). *Introduction to Data Analytics for Accounting* (3th ed.). McGraw-Hill.
- Romney, M. B., Steinbart, P. J. & Cushing, B. E. (1997). *Accounting information systems*. Addison-Wesley Publishing Co.
- Romney, M. B., & Steinbart, P. J. (2015). *Accounting information systems* (13th ed.). Pearson Education.
- Smith, J. A. (2024). *Research Handbook on Accounting and Information Systems*. Edward Elgar Publishing.

- Sukloet, S., Wannaree, P., & Tonsakunthaweeteam, S. (2022). Influential Factors on Border Trade Value between Thailand and Neighboring Countries (Myanmar, Laos, Cambodia, and Malaysia). *Journal of Innovation and Management*, 7(1), 137–151.
- Tilahun, M. (2019). A review on determinants of accounting information system adoption. *Science Journal of Business and Management*, 7(1), 12–18.
- Vermaat, M. E., Sebok, S. L., Freund, S. M., Campbell, J. T., Frydenberg, M. (2018). *Discovering Computers: Digital Technology, Data, and Devices, Loose-Leaf Version*. Course Technology.
- Yajun Z. (2024). Do Information Systems Today Play a Strategic Role in Business?. *Journal of Soft Computing and Decision Analytics*, 2(1), 65-70.
- Yusoff, M. S. B. (2019). ABC of content validation and content validity index calculation. *Education in Medicine Journal*, 11(2), 49–54.